31288 Hoger Onderwijs-, Onderzoek- en Wetenschapsbeleid

Nr. 1268 Brief van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 16 oktober 2026

Met deze brief informeer ik uw Kamer over de stand van zaken in de doorontwikkeling van het accreditatiestelsel.[1] Daarnaast ga ik in op de toezegging aan het lid Claassen[2] over de externe beoordeling van de kwaliteit van zorgopleidingen. Tot slot geef ik mijn beleidsreactie op het rapport Verder vooruit van de Inspectie van het Onderwijs (hierna: inspectie) over het functioneren van examencommissies in het hoger onderwijs[3].

Doorontwikkeling accreditatiestelsel: verantwoording én verbetering

In juli 2025[4] kondigde mijn ambtsvoorganger aan in te zetten op een verbetering van het bestaande accreditatiestelsel met als doel de ervaren administratieve lasten te verminderen en het eigenaarschap van de onderwijsinstellingen over de onderwijskwaliteit te vergroten. Ik zet die lijn voort. In deze brief ga ik in op de stand van zaken van mijn aanpak waarbij ik dit voorjaar, als eerste stap, opdracht heb gegeven tot een onafhankelijk onderzoek om te komen tot concrete beleidsopties voor de doorontwikkeling van het accreditatiestelsel.

Ieder jaar starten tienduizenden studenten in Nederland met een associate degree-, bachelor- of masteropleiding aan een hogeschool, universiteit of een rechtspersoon voor hoger onderwijs. Het is belangrijk dat al deze studenten en hun toekomstige werkgevers daarbij duidelijkheid hebben over de kwaliteit van de opleiding. De bevestiging dat de kwaliteit van al deze opleidingen in orde is, komt tot stand via de beoordeling van opleidingen door een panel van deskundigen voorafgaand aan de start van een opleiding en iedere zes jaar zolang deze wordt aangeboden. De Nederlands-Vlaamse accreditatieorganisatie (NVAO) neemt op basis van het advies van het panel het accreditatiebesluit.

Het accreditatiestelsel functioneert in de basis goed.[5] Wel is verdere ontwikkeling nodig om te zorgen dat de tijd en inzet die wordt gestoken in de kwaliteitsborging effectief blijft en in de toekomst zorgt voor meer verantwoordelijkheid en gevoel van eigenaarschap bij opleidingen, (kwaliteitszorg)medewerkers en studenten over de onderwijskwaliteit en kwaliteitszorg. Een ontwikkelingsgerichte, lerende houding staat hierbij centraal. Accreditatie is immers meer dan alleen het verkrijgen van een keurmerk. Ik zie het nadrukkelijk als waardevol onderdeel van

---

[1] Kamerstuk, vergaderjaar 2024–2025, 31 288, nr. 1209
[2] TZ202603-023
[3] Kamerstukken II, 2014/15, 31 288, nr. 434, Verdere versterking: Onderzoek naar het functioneren van examencommissies in het hoger onderwijs.
[4] Kamerstuk, vergaderjaar 2024–2025, 31 288, nr. 1209
[5] Kamerstuk, vergaderjaar 2022–2023, 31 288, nr. 1069

een doorlopend proces van kwaliteitszorg binnen instellingen, om niet alleen de kwaliteit van opleidingen op peil te houden maar deze ook continu te versterken.

Instellingen en opleidingen zijn inmiddels goed bekend met de werkwijzen in het accreditatiestelsel. Deze procedures zijn in beginsel nodig voor de beoordeling van de kwaliteit. Het risico is echter dat een deel van de focus komt te liggen op het ‘afvinken’ van vereisten, in plaats van op een betekenisvolle reflectie op de kwaliteit van het onderwijs, inclusief de verbetering daarvan.[6] Een hiermee nauw verbonden risico is dat de ervaren administratieve lasten dan niet meer in verhouding staan tot de opbrengst van de processen. Een stap in de verdere ontwikkeling van het accreditatiestelsel is daarmee geen doel op zich, maar kan wel bijdragen aan een groter gevoel van nut van de processen.

Onderzoek naar beleidsopties voor doorontwikkeling accreditatiestelsel

Dit voorjaar is in opdracht van OCW een onderzoek gestart naar de beleidsopties voor de doorontwikkeling van het huidige accreditatiestelsel, zonder de sterke elementen ervan te verliezen. Het onderzoek resulteert niet in één voorkeursvariant, maar in meerdere (samenhangende) beleidsopties voor de doorontwikkeling van het accreditatiestelsel.

In het onderzoek wordt nadrukkelijk gekeken naar de wijze waarop eventuele risico's kunnen worden ondervangen, bijvoorbeeld door verdere ontwikkeling van instellingsbrede beoordelingen als de instellingstoets kwaliteitszorg, een betere balans tussen intern en extern toezicht en een meer risicogerichte inzet van het toezichtinstrumentarium. Bij de inventarisatie van beleidsopties betrekken de onderzoekers nadrukkelijk ook de aanbevelingen van de inspectie over de opvolging van signalen tussen accreditatiemomenten over onderwijskwaliteit[7], de motie Van der Woude/Van der Molen[8] over de inzet van steekproeven door de NVAO en de motie Boomsma over de mogelijkheid om de periode tussen visitaties te vergroten van zes jaar naar acht of tien jaar.[9]

Het onderzoek is niet gericht op een grote stelselwijziging maar op gerichte verbeteringen in het bestaande accreditatiestelsel waarin opleidingen het uitgangspunt vormen van de beoordeling van de kwaliteit van het onderwijs. Wel vind ik het belangrijk dat ontwikkelingen op het vlak van flexibilisering van het onderwijs waar mogelijk bij het onderzoek worden betrokken gezien de ontwikkelingen om het onderwijs flexibeler te organiseren, zoals via verbreding van opleidingen, nieuwe onderwijsvormen en leerwegen. Deze ontwikkelingen roepen de vraag op hoe het accreditatiestelsel voldoende mogelijkheid kan

---

[6] Zoals o.a. is bevestigd in de evaluatie van het experiment instellingsaccreditatie met lichtere opleidingsbeoordeling (Tweede Kamer, vergaderjaar 2022–2023, 31 288, nr. 994).
[7] Kamerstuk, vergaderjaar 2024–2025, 31 288, nr. 1209
[8] Kamerstuk, vergaderjaar 2021–2022, 31 288, nr. 982
[9] Kamerstuk, vergaderjaar 2025–2026, 31 288, nr. 1257

bieden om opleidingen te beoordelen, maar ook de kwaliteit en ontwikkeling van andere vormen van onderwijs kan stimuleren.

Gegeven het maatschappelijke belang dat uitgaat van de onafhankelijke beoordeling van opleidingen, vind ik het daarnaast belangrijk dat de toegankelijkheid en transparantie van het proces en van accreditatiebesluiten behouden blijven. Iedereen die daarin, om welke reden dan ook geïnteresseerd is, moet hier kennis van kunnen blijven nemen.

Vervolgproces

Het onderzoek is in het voorjaar van 2026 gestart en wordt uitgevoerd onder begeleiding van mijn ministerie. Gedurende het onderzoek worden de NVAO en inspectie, alsook instellingen, studentenorganisaties, vertegenwoordigers van docenten, de Vereniging Hogescholen (VH), Universiteiten van Nederland (UNL), de NRTO en andere relevante partijen, actief betrokken via consultaties en klankbordbijeenkomsten.

Het eindrapport wordt in het eerste kwartaal van 2027 opgeleverd en naar uw Kamer gestuurd. Op basis van deze rapportage maak ik, in overleg met alle betrokken partijen, een afweging over de gewenste doorontwikkeling van het accreditatiestelsel. Vervolgens zal ik uw Kamer na de zomer van 2027 informeren over de uitkomsten van het onderzoek, de kabinetsreactie daarop en de vervolgstappen die nodig zijn om te komen tot een toekomstbestendig kwaliteitszorgstelsel.

Toezegging lid Claassen over kwaliteitsborging van zorgopleidingen

In het commissiedebat Leven Lang Ontwikkelen en laaggeletterdheid van 4 maart 2026 heb ik het lid Claassen toegezegd in te gaan op de externe kwaliteitsbeoordeling van zorgopleidingen[10]. Aanleiding hiervoor was de vraag of de beoordelingen door het College Zorgopleidingen (CZO) en de NVAO niet onnodig belastend zijn voor zorgopleidingen. Uit mijn gesprekken met onder andere opleiders, het ministerie van VWS, CZO en NVAO blijkt dat het op dit moment geen meerwaarde biedt om de kwaliteitsbeoordelingen nadrukkelijker te verbinden. Ik licht dit hieronder verder toe.

De NVAO is een zelfstandig bestuursorgaan dat op basis van het verdrag inzake de Nederlandse-Vlaamse accreditatieorganisatie en de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek diplomagerichte associate degree-, bachelor- en masteropleidingen accrediteert. Dit betreft initieel onderwijs. Het CZO is een organisatie van de federatie van de academische ziekenhuizen

[10] TZ202603-023

(UMCNL) en de Nederlandse Vereniging van Ziekenhuizen. CZO is verantwoordelijk voor de beoordeling van de kwaliteit van vervolgopleidingen voor zorgprofessionals. Deze (functie)opleidingen zijn veelal gericht op verdere specialisatie na het volgen van initieel onderwijs, worden veelal aangeboden in zorgorganisatie en leiden zelfstandig niet tot een graad. Beide organisaties beoordelen verschillende typen opleidingen. Zij doen dit met verschillende doelstellingen, met verschillende beoordelingskaders en met verschillende beoordelingsintervallen.

Waar sprake is van beoordeling door zowel CZO als NVAO en de belasting die daarbij hoort, gaat het om een klein aantal opleidingen. In die specifieke gevallen maakt een door het CZO erkend traject onderdeel uit van een volledige, diplomagerichte opleiding die door de NVAO wordt geaccrediteerd. Ik vind dit overigens een mooi voorbeeld van opleidingen die goed aansluiten op het werkveld waar afgestudeerden terecht komen. De NVAO en CZO beoordelingen kennen daarbij, zoals toegelicht, een heel verschillend doel en kader en de overlap tussen beide beoordelingen is zeer beperkt. CZO toetst of de opleiding voldoet aan de landelijke kwaliteitseisen die gelden in de zorg. In de beoordeling voor de NVAO-accreditatie wordt de kwaliteit van de gehele opleiding beoordeeld en niet elke onderwijseenheid getoetst op de manier die CZO toepast.

Het lid Claassen sprak in het eerdergenoemde commissiedebat de verwachting uit dat deze ontwikkeling bij zorgopleidingen bij meer opleidingen post zal vatten.

Ik zie die ontwikkeling nog niet op grote schaal maar zal dit met aandacht volgen. Ook is gevraagd of zorgopleidingen niet hun volledig eigen beoordelingskader en instantie zouden moeten hebben. Vanwege de vergelijkbaarheid en herkenbaarheid vind ik dat zeer ongewenst en houd ik vast aan het hanteren van één beoordelingskader voor kwaliteitstoetsing van opleidingen van hogescholen en universiteiten in Nederland onder verantwoordelijkheid van de NVAO.

Gelet op de beperkte overlap en de verschillende doelstellingen en beoordelingskaders zie ik, kortom, geen meerwaarde in het verder onderzoeken van het samenbrengen van de CZO-beoordelingen en NVAO-accreditaties. Wel blijf ik regelmatig het gesprek voeren met het veld over de lasten die aanbieders van zorgopleidingen ervaren bij externe kwaliteitsbeoordeling om de vinger aan de pols te houden.

Beleidsreactie rapport Verder vooruit

De inspectie heeft vorig jaar onderzoek gedaan naar de werking van examencommissies in het hoger onderwijs.[11] Examencommissies zijn de

[11] Kamerstuk, vergaderjaar 2025–2026, 31 288, nr. 1225

onafhankelijke organen binnen instellingen die belast zijn met het borgen van de toets- en examenkwaliteit. De examencommissie zorgt daarbij ook dat onregelmatigheden zoals plagiaat en fraude worden onderzocht en waar nodig aangepakt. Het goed functioneren van dergelijke waarborgen binnen instellingen is daarom essentieel voor het behoud van het vertrouwen in de waarde van verleende graden. De snelle ontwikkelingen op het gebied van Artificial Intelligence (AI) en het gebruik daarvan door studenten maken deze waarborgen binnen de instellingen des te belangrijker. Ook de inspectie vraagt daar in haar rapport aandacht voor. Ik vind het van groot belang dat de instellingen aandacht besteden aan de kansen en risico's van AI en dat zij met de inrichting van het onderwijs en de examinering inspelen op de ontwikkelingen. Hierbij kunnen de instellingen ook gebruik maken van bestaande (wetenschappelijke) inzichten over AI en examinering. Zo hebben dit jaar leden van examencommissies van hogescholen een praktische leidraad ontwikkeld voor de borging van de kwaliteit van toetsing in veranderend onderwijs mede gelet op de komst van AI. De VH heeft deze leidraad al vastgesteld. Ook UNL en NRTO hebben dit jaar kennisuitwisseling tussen examencommissies van verschillende instellingen georganiseerd en hebben daarbij nadrukkelijk aandacht gehad voor de omgang met AI in toetsing. Later dit najaar ontvangt uw Kamer een brief waarin ik – in reactie op de motie Rooderkerk c.s. – breder inga op de impact van AI in het onderwijs en de aanpak op verantwoord AI gebruik in het vervolgonderwijs.[12]

Hieronder geef ik mijn reactie op de aanbevelingen die in het eerdergenoemde inspectieonderzoek over examencommissies aan OCW zijn gedaan.

De aanleiding voor het inspectieonderzoek was de noodzaak om na het laatste inspectierapport uit 2015 een geactualiseerd en landelijk beeld van de examencommissies te krijgen.[13] De inspectie concludeert dat examencommissies naar behoren functioneren. De meeste examencommissies geven op voldoende wijze invulling aan hun verantwoordelijkheid om vast te stellen dat studenten bij het afstuderen voldoen aan de eindkwalificaties en dat examencommissies naar behoren functioneren. De commissies gebruiken hun wettelijke bevoegdheden om ervoor te zorgen dat de kwaliteit van de toetsen is gegarandeerd. De inspectie constateert ook dat vooruitgang beperkt is, vooral als het gaat om de facilitering van examencommissies, de communicatie met examinatoren en het borgen dat de opleiding alle eindkwalificaties toetst. Om op deze punten de gewenste vooruitgang te realiseren doet de inspectie een aantal aanbevelingen.

De aanbevelingen gericht aan de instellingen heeft de inspectie inmiddels nadrukkelijk onder de aandacht gebracht bij de koepels van universiteiten en hogescholen en bij individuele instellingen. Hierbij gaat het om het stimuleren en faciliteren van kennisdeling over de rol van examencommissies bij

---

[12] Kamerstuk, vergaderjaar 2025–2026, 31 288, nr. 1246
[13] Kamerstukken II, 2014/15, 31 288, nr. 434, Verdere versterking: Onderzoek naar het functioneren van examencommissies in het hoger onderwijs.

onderwijsinnovaties en generatieve AI en het ontwikkelen van een richtlijn voor de facilitering van examencommissies. Zoals gezegd hebben VH, UNL en NRTO dit jaar het initiatief genomen om de kennisuitwisseling tussen examencommissies van verschillende instellingen te bevorderen. Ik vertrouw erop dat zowel de bekostigde als de niet bekostigde onderwijsinstellingen een passend vervolg geven aan hun onderlinge samenwerking op dit gebied.

De inspectie heeft op basis van haar bevindingen ook drie aanbevelingen gedaan aan OCW. Deze houden verband met aanbevelingen die de inspectie bij het eerdere onderzoek uit 2015 aan de instellingen heeft gedaan, maar niet voldoende vervolg hebben gekregen.

De eerste aanbeveling betreft de betrokkenheid van examencommissies bij de Onderwijs- en examenregeling (OER). De inspectie constateert dat examencommissies in 90% van de gevallen betrokken zijn bij het vaststellen van de OER en hierover een advies uitbrengen. Zij vindt betrokkenheid van de examencommissie bij de OER noodzakelijk waar de OER raakt aan de taken en bevoegdheden van de examencommissie. Om die reden doet de inspectie de aanbeveling om de examencommissie een zogenoemd zwaarwegend adviesrecht te geven op de OER, ten aanzien van de onderdelen die taken en bevoegdheden van de examencommissie betreffen.

Ik deel de geest van deze aanbeveling. Echter de advies- en instemmingsrechten zijn in het huidige wettelijk kader voorbehouden aan de verschillende medezeggenschapsorganen en dit wil ik zo houden. Ik verwacht niet dat het introduceren van een specifiek advies- of instemmingsrecht voor de examencommissie of het aanpassen van de status van de examencommissie naar medezeggenschapsorgaan, meer oplevert dan wanneer ik expliciteer dat het de verantwoordelijkheid van het instellingsbestuur is dat de examencommissie in de gelegenheid wordt gesteld diens opvattingen kenbaar te maken. Bovendien past dit beter bij de functionele onafhankelijkheid van deze commissie. Uiteindelijk is het instellingsbestuur verantwoordelijk voor de vaststelling van de OER, nadat deze de examencommissie heeft gehoord en het advies of de instemming van de relevante medezeggenschapsorganen heeft verkregen. Ik zal bezien of op dit punt wijziging van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW) wenselijk is.

Ten tweede pleit de inspectie ervoor om duidelijkheid te scheppen over de inhoudelijke check die de examencommissie moet uitvoeren op het toetsprogramma en twijfel hierover weg te nemen. Uit het rapport volgt dat ongeveer driekwart van de examencommissies onderzoekt of het geheel van toetsen de eindkwalificaties dekt. Een kwart van de examencommissies vult deze rol echter alleen procedureel in. De inspectie vindt dit laatste een te beperkte taakopvatting. Zij raadt aan om in de WHW op te nemen dat examencommissies de taak hebben om te borgen dat het geheel van tentamens de eindkwalificaties

dekt. Ik onderschrijf het belang van deze borging en zie dit als onderdeel van haar kerntaak. Vanwege achterblijvende verbetering in de praktijk zal ik ook hier bezien of dit explicitering in de wet behoeft.

Ten slotte vraagt de inspectie aandacht voor het ‘eigen onderzoek’ dat de examencommissie kan doen in het kader van de beoordeling van de kennis, het inzicht en de vaardigheden van de student, ook wanneer alle tentamens al met goed gevolg zijn afgerond (artikel 7.10, lid 2, van de WHW). De inspectie constateert dat examencommissies de in dit artikel neergelegde bevoegdheid zeer beperkt inzetten en dat commissies zich afvragen hoe zij deze bevoegdheid in kunnen zetten en met welk doel. De inspectie adviseert dit wetsartikel toe te lichten dan wel te heroverwegen.

Ik vind het niet problematisch dat deze bevoegdheid zeer beperkt wordt ingezet. Het uitgangspunt moet zijn dat de opleiding een zorgvuldig samengesteld toetsprogramma heeft. De examencommissie is in brede zin belast met het vaststellen van richtlijnen en aanwijzingen om de uitslag van tentamens en examens te beoordelen en vast te stellen. De deskundige examinatoren beoordelen de tentamens. Wanneer alle tentamens behaald zijn, wordt verondersteld dat het examen is behaald. Met de bevoegdheid van ‘het eigen onderzoek’ kan de examencommissie bepalen dat zij, ondanks dat ieder tentamen met goed gevolgd is afgelegd, zelfstandig onderzoek verricht naar de kennis, het inzicht of de vaardigheden van de deelnemer aan het examen. Daarmee is de betreffende bepaling in de wet bedoeld om de examencommissie in staat te stellen de kwaliteit van de diploma’s van studenten in alle gevallen te borgen. Uiteraard moeten examencommissies vooraf een procedure vastleggen waarin beschreven is hoe zij met deze bevoegdheid omgaan. Ik bekijk in samenspraak met de koepels van hogescholen en universiteiten op welke manier het inzetten van deze bevoegdheid kan worden verduidelijkt, waarbij ik nadrukkelijk de ruimte wil behouden voor de examencommissies zelf om deze bevoegdheid naar eigen inzicht invulling te geven.

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
R.M. Letschert